

"זְכָרוֹן מִיָּאֵר"

פרשת השבוע

(עפ"י "אור יהל" ח"ג עמ' רכ"א מאת רבנו הג"ר לייב חסמן זצ"ל
המנהל הרוחני ישיבת חברון "כנסת ישראל").

וידבר ה' אל משה נקום את נקמת בני ישראל מאת המדינים,
אחר תאסף אל עמך.

אמרו חז"ל: מגיד שמיתתו של משה מתעכבת למלחמת מדין ואף על פי כן הלך משה
ועשה בשמחה וכו'.

עוד אמרו חז"ל: אילולי ביקש משה שלא למות לא מת, שאמר לו הקב"ה שאם אין
אתה מתנקם בשונאיהם של ישראל אין אתה מת, והיה יושב לו עשרים שנה או
שלושים שנה, אלא אמר משה אין רשות בידינו לעכב את המצוה, מיד וידבר משה אל
העם החלצו מאתכם וכו'. ע"כ.

מי בן דעת לא יתפעל מטהרת לבו של משה רבן של ישראל, וכל זה כדי לתת נקמת ה'
במדין ולכן נזדרז בשמחה לעשות רצון קונו במסירות נפש. אלא שא"כ יש לתמוה
מדוע שלח את אלעזר ואת פנחס ולא הלך בעצמו, וביארו חז"ל: ע"י שנתגדל במדין
אמר אינו בדין שאני מצר למי שעשו לי טובה, המשל אומר בור ששתית ממנו מים
אל תזרוק בו אבן. ע"כ.

הנה למדנו עד כמה יקרה שמירת המידות – הכרת הטוב, שבאותה שעה שמוסר כל
חיי ממש עבור זירוז במצוה אינו בדין שיעשה זאת בעצמו ואין כונת הקב"ה שינקום
משה בעצמו. [וכו'].

תוכן דברי "מסילת ישרים" פרק י', ופרק י"א - חלק ראשון ושני

מדת ה"נקיות" היא, שהאדם נקי לגמרי מכל חטא ומכל מדה רעה, גם מאלו שהלב
מתפתה [בגלל שלא נטהר לגמרי מן התאוה, לחשוב לגביהם] שאין איסור בדבר.

כי מי שלבו נקי ולא נשאר בו אפילו רשע של מקצת תאוה, תהיה ראייתו ברורה
לגמרי ולא תטהו החמדה לשום דבר, אפילו החטא הקל ביותר.

אחרי שאדם התרגל זמן רב לנהוג ב"מדת הזהירות" ונהיה נקי מן החטאים
המפורסמים, והרגיל עצמו בעבודה ובזריזותה, תגבר בו האהבה אל בוראו והחמדה
אליו ותכבה אש התאוה הגופנית מלבו, וע"י זה יתרחק מעניני החומר ותדבק דעתו
אל שלמות הנפש.

פרק י"א – חלק ראשון

ישנן עבירות שתכונת-האדם לחמוד אותן יותר [כגון גזל עריות ומאכלים אסורים], ובהן מראה לו היצר יותר היתרים.

רוב בני-האדם, אע"פ שאינם גנבים במשמעות הפשוטה, טועמים טעם גניבה במשאם ומתנם במה שיורו היתר לעצמם להשתכר איש בהפסדו של חברו או לרדת לאומנות חברו, [ויאמרו "להרויח שאני"].

איסור גזל חל גם על מעשה שאיננו ניכר וידוע כ"מעשה גזל", אם בסופו-של-דבר התוצאה היא גזל.

כל שכיר יום אסור לו לעסוק בעניניו ובהנאותיו ולבטל מלאכתו של בעל-הבית. ואם עבר, הרי זה גזלן. ואם לא מחל לו בעל-הבית, אינו מחול, [שעברות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו].

יתר על-כן, אפילו אם עשה מצוה בזמן העבודה, לא לצדקה תחשב לו, אלא עברה היא בידו, והרי ה"זמן" שבו עשה את המצוה – "זמן גזול" הוא וא"כ הוי "מצוה הבאה בעבירה". ואין הקדוש ברוך הוא חפץ אלא באמונה.

ה"גזל הסמוי" נשאר דבק בידו, כי אע"פ שאינו הולך וגוזל ממש, מכל-מקום [כתוצאה ממעשהו] נותר ממון גזול בידו.

וכל זה תוצאה ממה שהעינים מושכות את הלב לבקש היתרים, במקום שהלב ימשול בעינים.

קל עד-מאוד להתפתות וליכשל באיסור "הונאה" [= "רמאות"] כשמשתדל ליפות סחורתו ולדבר על לב הקונה, [ויאמרו על כל זה "יש זריז ונשכר" ו"יד חרוצים תעשיר"]. אמנם אם לא ידקדק וישקול מעשיו היטב, יכשל בעוון ההונאה, וקרוי חמשה שמות: עול, שנאווי, משוקץ (מתועב), חרם, תועבה.

אכן, כל מה שהוא כדי להראות את הקונים אמיתת טוב החפץ ויפיו, זוהי השתדלות ראויה והגונה, אבל אם מסתיר את חסרונות סחורתו אין זה אלא אונאה ואסור. וזה כלל גדול באמונת המשא והמתן.

ובענין "מדות ומשקלות" בפירוש כתוב בהם "תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה". כל-שכן העוון הגדול של "ריבית", שהוא ככופר באלקי ישראל ח"ו ואינו חי לתחיית המתים, וכבר אימתו מוטלת על כל איש ישראל.

כללו של דבר, כפי שחמדת-הממון רבה, כך מכשלותיו רבים. וכדי שיהיה האדם נקי מהם, צריך לחקור ולבדוק בדקדוק רב. ואם נקי הוא בזאת הגיע למדרגה גבוהה, כי רבים אכן חסידים הם בענפי-חסידות שונים, ובענין שנאת הבצע לא יכלו להגיע אל מחוז השלימות.

בכל המצוות ישנם אופנים שאדם עלול לא להבחין בכך שהדבר אסור, אבל אנו מציינים את העבירות שרוב בני האדם דרכם להכשל בהם.

"איסורי עריות". אמרו חז"ל "רובן בגזל ומיעוטן בעריות". והנה אין בכלל האיסור גופו של מעשה בלבד, אלא כל הקרוב אליו. וכדכתיב: "לא תקרבו לגלות ערוה".

וכמו שמצינו ב"נזיר" שאסרה לו תורה כל מה שיש לו שייכות עם היין, כך נאסר כל מה שהוא ממינו של הזנות, או הקרוב אליו, יהיה באיזה חוש שיהיה, דהיינו, בין

במעשה, בין בראיה, בין בדבור, בין בשמיעה, ואפילו במחשבה. - ומלבד היותם גם כן גורמים ומביאים אל האיסור העיקרי עצמו.

פרק י"א - חלק שני

האדם מטבעו מתאוה למאכלים משובחים, ולכן צריך חיזוק ודקדוק גדול כדי שלא להיכשל במאכלים אסורים, ובתערובת של איסור, ובאוכל שנבלע בו מכלים אסורים. [וכן עלול להיכשל בכך מפני הרצון לחסוך בהוצאות].

מאכלים אסורים מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם, עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו, כי מסתלקת ממנו הדעה האמיתית ורוח השכל שהקדוש ברוך הוא נותן לחסידים, ונשאר בהמי וחומרי משוקע בגסות העולם הזה. והמאכלים האסורים יתרים בזה על כל האיסורים, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו.

אדם בר-דעת מתייחס למאכל אסור, כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי.

* * *

כשנמצאים בחברת בני-אדם, עלולים להיכשל בהונאת-דברים הלבנת-פנים הכשלת-עיוור-בעצה, רכילות, שנאה ונקימה, שבועות, דבר-שקר וחילול-השם. - ענפיהם רבים ודקים עד מאד והזהירות בהם דורשת מאמץ גדול.

"הונאת דברים" פירושה, שע"י דיבורו הוא מבייש את חברו, כל-שכן דיבור או מעשה שיביישנו ברבים.

"נתינת-עצה", כאשר מישהו בא להתייעץ אתו, [אף אם הדבר נוגע אליו] חייב ליעץ לו עצה שהיא טובה באמת עבור המתיעץ, [ואסור לתת עצה שבסופו של דבר היא לטובתו של המיעץ]. מוטלת עליו החובה ליעץ לחברו מה שהיה מיעץ לעצמו.

"רכילות ולשון הרע" כבר נודעת חומרתם. כל דבר שיוכל להולד ממנו נזק או בזיון לחברו, הרי זה בכלל לשון הרע השנוא ומתועב לפני המקום.

"השנאה והנקימה" אע"פ שעלבונות מצערים אותו ומציקים לו עד-מאוד, והנקמה מתוקה מדבש עבורו, אמנם גזרת-מלך היא "לא תשנא" לא תקום", ולפי שהיצר-הרע מסיתו שישאר בלב רושם כלשהו של כעס ושנאה, באה התורה וכללה "ואהבת לרעך כמוך" כמוך ממש.

"שבועות", אע"פ שבודאי אינו נכשל בהוצאת שם שמים מפיו לבטלה, כל-שכן בשבועה, ראוי למי שרוצה להיות נקי, להישמר בדין האומר הן או לאו לאו תרי זימני דחשיב שבועה, וכן להזהר במה שאמרו "והינן צדק, שיהא לאו שלך צדק והן שלך צדק".

ה"שקר" חולי רע הוא שפשט מאד בבני-האדם, ומדרגות יש בו, יש שהשקרנות אומנותם ממש, והם בכלל מה שאמרו חז"ל: "ארבע כתות אינן מקבלות פני השכינה", ואחת מהם כת שקרנים.

ויש אחרים קרובים להם במדרגה, אף על פי שאינם כמותם ממש, והם המכזבים בסיפוריהם שיערבו בהם מן השקרים כמו שיעלה על רוחם, וכ"כ הורגלו בזאת עד שכאילו זוהי תכונתם הטבעית.

ויש שלא יזהרו להתרחק מן השקר, ופעמים רבות יאמרוהו דרך שחוק. ואמנם נצטוונו "מדבר שקר תרחק", ללמדנו שצריך לברוח ולהתרחק מן השקר עד-מאוד. וכיון שחותמו של הקב"ה הוא "אמת", כמה יהיה הפכו מתועב לפניו.

ענפי איסור "חילול השם" רבים הם, כי צריך האדם להיות חס על כבוד קונו, ובכל מה שיעשה צריך שיסתכל ויתבונן מאד שלא תהיה אפשרות של חילול כבוד שמים ח"ו, וכבר שנינו, "אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם". וכל אדם לפי מדרגתו ולפי מה שהוא נחשב בעיני-הדור, צריך שישים לב שלא לעשות דבר שאינו מתאים לאדם כמוהו, ואם איננו עושה כן, הרי שם שמים מתחלל על-ידו ח"ו, כי כבוד התורה הוא, שמי שמרבה הלימוד בה ישיג ע"י זה מדות ישרות ומתוקנות.

"שמירת שבתות וימים טובים". ההלכות רבות הן, ואמרו: לעולם אל תהי שבות קלה בעיניך, [וכו']. וגם הדיבור בעיניי משא-ומתן הוא איסור גמור, וכל מה שאסור בשבת לעשותו אסור להשתדל בעבורו או להזכירו בפיו.

מהמצוות שהזכרנו, נלמד לכל שאר הלאוין, שצריך שיהיה נקי מכולם וטהור מכולם. ואמרו בירושלמי: "המספר בין ישתבח ליוצר, עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה". הרי לך עד היכן צריך להגיע הדקדוק והנקיות האמיתיים במעשים.

בדין "תולעים" בדגים

בגמ' חולין דף סז: איתא, אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסירי מאי טעמא מעלמא אתו, מתקיף לה רב אשי אי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הריעי, איכא דאמרי [וכו'], והלכתא קוקיאני אסירי מאי טעמא מינס ניים ועיילי ליה באוסייה.

תוכן דברי הגמ', שתולעים המכונים "קוקיאני" (שמוצאים אותם במעיים של הדג) אף שלא מוצאים אותם דרך בית הריעי (וזוהי ראייה שלא נכנסו יחד עם אוכל, עי' מאירי) וא"כ נר' ש"מיניה גבלי" (וכעין "כינה"), למסקנה אסורים כי נכנסים מ"אוסייה" (נחלקו אם זה אף או "זימים") ולכן לא מוצאים אותם דרך בית הריעי.

יש פוסקים חשובים שסוברים שתולעים המכונים "אניסאקיס" אשר נמצאים בבשר הדג, אסורים המה כי יש רגלים לדבר שהתולעים שבמעיים עוברות לבשר הדג. - ושמעתי שיש פוסקים ששינו את עמדתם לחומרא הואיל ולאחרונה חקרו בנושא פרופסורים שומרי-מצוות.

יסוד הנידון אם דברי הגמ' הם עיקרון כללי, או שבמקרה שיש רגלים לדבר עלינו לנקוט שהגמ' לא דיברה אודותם והמציאות בתולעים אלו שונה.

ב"מכתב מאליהו" ח"ד עמ' 355 כותב תלמידו (הרב כרמל) בשמו, שהעיקר בדברים אלו הוא ההלכה אבל ההסבר אינו מחייב, כי דיני התורה ניתנו לפי ההבנה הפשוטה של בני-אדם.

(ויש חכמי-תורה שחולקים על חידוש זה).

ויש להעיר בלשון הכותב שם, שההיתר אינו מפני שמתהווה מעצמו, אלא עיקר ההיתר משום שאינו "שורץ על הארץ".

ויש ענין שונה לחלוטין והוא מש"כ החכמת-אדם שתולעים אסורים רק אם "רחישתן ניכרת", פירושו: שכשהם זזים ניתן להבחין בתזוזה).

יש עוד נידון, אם נאמר שכיון שלפני שנכנסת התולעת לדג היא קטנה ואינה נראית ולא חל עליה עדיין איסור (יש מפקפקים אם אכן כל-כך קטנה היא), וגדלה רק בתוך הדג, א"כ מעולם לא שרצה על הארץ בזמן היותה אסורה.

והגרמ"ש קליין שליט"א כתב ד"לא ניתנה תורה למלאכי השרת" אינו היתר בחפצא, אלא היתר על הגברא.

ואינני מבין דבריו, דהרי הנידון במקום שיש להסתפק, (דאם לא כן פשיטא דמותר),
וא"כ חידוש עצום הוא לומר שיש דין על הגברא שכיון שכונתו לאכול את הדג או
את הפרי אינו צריך לחוש לספק, ובשלמא אם ההיתר בחפצא מובן שפיר.

ועוד נידון, מה דהעירוני וכו"כ הג"ר פסח אליהו פאלק שליט"א מח"ס מחזה-
אליהו) דמה שמתרחש בים אמרינן ע"ז "לא ניתנה תורה למלאכי השרת", ואין
להקשות ע"ז מהגמ' שהתולעים נכנסים מ"אוסיה", דהתם היא מציאות ניכרת
לאדם (ע"י התוצאה), אבל התהליך שהתגלה ע"י חוקרים (לכ') אינו יכול להתגלות
בהבנה של בני אדם ללא כלים מחקרניים.

ובעצם הנידון יש להעיר שקיימת תופעה מוזרה שכמעט לא מוצאים תולעים בתוך
הדופן של המעיים (כשהם באמצע תהליך המעבר), וצ"ע לדינא.

לעיי"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג מרחשון תש"ע ולעיי"נ מרת עדינה ב"ר בנימין ע"ה נלב"ע ט' כסלו תש"ע ולעיי"נ מרת גיטל ב"ר משה דוד נלב"ע י"ב טבת תשע"א ולעיי"נ ר'
אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלב"ע כ' טבת תש"ע ולעיי"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלב"ע כ"ו טבת תשס"ח ולעיי"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלב"ע ל' שבט
תשס"ג ולעיי"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלב"ע ו' ניסן תשס"ט ולעיי"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלב"ע י"ד ניסן תשע"א ולעיי"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר
ז"ל נלב"ע י"ח אייר תשס"ט ולעיי"נ מרת מרים (מלייה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלב"ע י"א סיון תשע"א

* * *

נא להעתיק בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בוגרי הישיבה הק'
שנפצעו קשה בתאונת דרכים)
לרפוי"ש בתושח"י

o-mail
zichronmeir@shtaygen.co

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבדקה

טלפקס: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547

טל: 050-412547